Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Teknoloji Kavramına İlişkin Metaforik Algıları

Ömer Bilen

Atatürk Üniversitesi

ÖZET

Problem Durumu

Yunan mitolojisinde Prometheus ateşi tanrılardan çalıp insanlığa hediye etmiş ve bunun sonucu olarak ateşe kavuşan insanoğlu bundan böyle aklının yanında zekasını da kullanmayı öğrenmiş, bütün sanatların ustası olup dur durak bilmeksizin gelişmeye başlamış ve böylece ateş insanlığa teknolojik gelişimin kapılarını ardına kadar açmıştır (Dürüşken, 2013).

Modern yaşamın olmazsa olmaz araçlarından biri olan teknolojiye ilişkin alan yazında birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan bazıları; insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü (TDK, 2020), insanların istek ve ihtiyaçlarını gidermek için araçlar, yapılar ve sistemlerin geliştirildiği ve değiştirildiği süreç (MEB, 2006), mevcut alet ve ekipmanları kullanarak insanoğlunun günlük yaşam kalitesini geliştirmek için yeni ürünler oluşturmak (Gök ve Erdoğan, 2010) şeklinde verilmektedir.

Teknolojideki hızlı ilerleme ve değişimler insanların bütün yaşam alanlarını, öğrenmelerini, ilişkilerini, iletişimlerini, sosyalleşme süreçlerini, yaşam biçimlerini derinden etkilemiştir. Günümüzde, meydana gelen bu değişimin merkezinde İnternet, kablosuz ağ teknolojileri, akıllı telefon, tablet, dizüstü bilgisayar ve benzeri mobil iletişim araçları bulunmaktadır. İnternet, McLuhan ve Powers'ın (2001) ifadesiyle dünyayı "Global Köy"e benzetmesiyle işaret ettiği, birbirinden giderek daha fazla haberdar olan bir dünya düzenini oluşturmuştur. Bu bağlamda mobil iletişim araçları "Global Köy" içerisindeki insanın her an her yerde bilgiye erişmesini sağlamaktadır. Böylece insanlar zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın işte, yolda, evde, arabada bilgiye kolayca erişebilmektedir.

Benzetme demek olan metafor; soyut olan bir meselenin anlaşılmasında güçlük çıktığı takdirde, anlaşılmasını kolaylaştırmak için ilkçağ filozofları tarafından kullanılmaya başlanmış ve günümüzde de metaforlardan sıkça yararlanma yoluna gidilmektedir. Sokrates öncesi filozoflardan Pythagoras (M.Ö. 570-494) filozofların toplumdaki yerini vurgulamak için "Dünya hayatı, âdeta spor müsabakalarına benzemektedir. Burada kimileri seyircidir, kimileri yarışmacıdır, kimileri de maçlarda ticaret maksadıyla bulunmaktadır. Filozoflar, işte bu maçı seyretmeye gelen seyirciler gibidir (Keklik, 1984). Yine ilkçağın en önemli filozoflarından olan Platon nesneler evreni ile idealar evreni arasındaki ilişkiyi mağara metaforuyla çarpıcı bir şekilde açıklamaktadır.

Eğitim araştırmalarında metaforların; eğitim paydaşlarının çeşitli öğretim yöntemlerine (Arslan ve Bayrakçı, 2006), okula (Aydoğdu, 2008), öğretmen ve öğretmenlik mesleğine (Kabadayı, 2008), matematik kavramına (Güner, 2013), eğitim programlarına (Taşdemir ve Taşdemir, 2011), örgüt kültürüne (Becerikli, 1999), müfettiş kavramına (Ünal, 2010) ve eğitim teknolojilerine (Çoklar ve Bağcı, 2010) ilişkin algılarını belirlemek için birçok çalışmada kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Alan yazında teknoloji metaforuyla ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ancak özellikle covid 19 salgınından dolayı eğitim öğretim faaliyetlerine ara verilmesi nedeniyle yüz yüze yapılamayan derslerin teknolojik imkanlar sayesinde uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak verilmesi çalışmayı daha da önemli hale getirmiştir. Teknoloji kavramına yönelik algıların

belirlenmesi için yapılan çalışmalar genellikle sadece öğrenciler üzerine odaklanmaktadır. Ancak eğitimin paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve veli üçlüsünün teknolojiye yönelik algılarının belirlendiği çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Bu araştırma öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin teknolojiye yönelik algılarının belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışma olması yönüyle önemlidir. Bu çalışmanın amacı öğretmen, öğrenci ve velilerin "teknoloji" kavramına ilişkin algılarını metafor yoluyla ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Öğretmenlerin "teknoloji" kavramına ilişkin oluşturdukları metafor ve kategoriler nelerdir?
2. Öğrencilerin "teknoloji" kavramına ilişkin oluşturdukları metafor ve kategoriler nelerdir?
3. Velilerin "teknoloji" kavramına ilişkin oluşturdukları metafor ve kategoriler nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, kişilerin deneyimleri ve yaşadıkları dünya ile onlara yükledikleri anlamlara odaklanan hem felsefi bir yaklaşım hem de bir araştırma yöntemidir (Polatcan ve Kılınç, 2018). Fenomenoloji araştırmalarında farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır; amaç ise bireyin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını, deneyimlerini ve olguya yüklenilen anlamları ortaya çıkartmaktır (Ersoy, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Olgubilim araştırması, katılımcıların yaşadıkları tecrübeleri ifade ederken yine kendilerinin tanımladığı olguyla ilgili derinlemesine yapılan bir araştırmadır (Creswell, 2014). Kısaca olgubilim, birkaç kişinin bir olguyla ilgili yaşanmış tecrübelerinin ortak bir ifadesidir (Creswell, 2013). Eğitimin paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve velilerin teknoloji olgusuyla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmada olgubilim deseni tercih edilmiştir.

Ayrıca fenomenolojik araştırmalar, halihazırda yaşanmakta olan bir olguyu bağlamında ve biriminde araştıran durum çalışmalarından farklı olarak birey veya bireylerin yaşanmış bir olguya ilişkin öznel yaşantılarına odaklanılır. Fenomenolojik araştırmada odak olgudan ziyade öznel yaşantıdır.

Fenomenolojik bir çalışma insanların yaşadıkları şeylere ve yaşandıkları şeyleri nasıl deneyimlediklerinin betimlenmesine odaklanan bir araştırmadır. Fenomenolojik çalışmanın asıl hedefi bir kimsenin aklındakileri, yani yaşanmış deneyimlere ilişkin algısının özünü ortaya çıkarmaktır. (Creswel, 1998; Patton, 1990).

Fenomenolojik çalışmanın ana konusu, her gün öznel ve özneler arası dünyanı nasıl oluşturulduğunu katılımcıların bakış açısından anlamaktır (Schwandt, 2000).

Fenomenolojik bir çalışma birkaç bireyin bir kavram veya olgu konusunda yaşanmış deneyimlerin anlamını betimler. Yani olguya değil o olguya ilişkin yaşantıya odaklanır. Fenomenoloji araştırmacıları da buna bağlı olarak insan yaşantılarındaki bilinçli yapıları araştırır ve açığa çıkarırlar. (Polkinghorne, 1989).

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Öğretmen, öğrenci ve velilerin teknoloji kavramına ilişkin metaforik algılarının tespit edilmeye çalışıldığı bu çalışmada, katılımcıların teknoloji kavramına yönelik farklı sayıda metafor oluşturdukları ortaya konmuştur.

Yemeğe, ihtiyaçtır

Teknoloji yardımcıya benzer çünkü ihtiyaç anında ilk başvurulan odur

Teknoloji insanların kullandıkları eşyalara benzer çünkü insanlar teknoloji sayesinde bir çok işlerini daha kolay halledebilirler.

Araba gibidir. Heryere götürür

İyi ve kötü bilgi dolu düzenli bir çuvala benzer her şey bulunur artısı da var eksisi de

Teknoliji insanın hayatta kalmak için duyduğu ihtiyaçlarına benzer çünkü zor anlarımızda her zaman imdadımıza yetişir

Sigara gibidir çünkü bağımlılık yapar

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, metafor, fenomenoloji, öğretmen, öğrenci

Kaynakça

Dürüşken, Ç. (2013). Antikçağ felsefesi (2 b.). İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Gök, B. ve Erdoğan, T. (2010). Investigation of pre-service teachers' perception about concept of technology trough metaphor analysis. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 9(2), 145-160.

McLuhan, M., & Powers, B. R. (2001). Global köy: 21. yüzyılda yeryüzü yaşamında ve medyada meydana gelecek dönüşümler. (B. Ö. Düzgören, Çev.) İstanbul: Scala Yayıncılık.

Keklik, N. (1984). Felsefe bakımından metafor. Felsefe Arkivi, (25).

Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. Milli Eğitim, 35(171), 100–108.

Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Kabadayı, A. (2008). Analysing the metaphorical images of Turkish preschool teachers. Teaching Education, 19(1), 73-87.

Güner, N. (2013). Öğretmen adaylarının matematik hakkında oluşturdukları metaforlar. NWSA-Education Sciences, 8(4), 428-440.

Taşdemir, M. ve Taşdemir, A. (2011b). Teachers' metaphors on K-8 curriculum in Turkey, (İlköğretım programı üzerine öğretmen metaforları). 2nd International Conference On New Trends in Education and Their Implications, 27-29 April 2011 Antalya-Turkey, 795-809.

Becerikli, S. (1999). Metaforlar yoluyla örgüt kültürünü anlamak. Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, 1.

Ünal, A. (2010). Analysis of perception on supervisors in primary education. World conference on Educational Sciences: Abstracts Book (s. 268). 4-8 February 2010. İstanbul: Bahcesehir Üniversitesi

Çoklar, A. N. ve Bağcı, H. (2010). What are the roles of prospective teachers on the educational technology use: a metaphor study. World Journal on Educational Technology, 2(3), 186-195.

Polatcan, M. & Kılınç, A. Ç. (2018). Fenomenoloji ve araştırmalarda fenomenolojik yöntem. İçinde K. Beycioğlu, N. Özer ve Y. Kondakçı (Ed.). Eğitim yönetiminde araştırma. (ss.88-109). Ankara: Pegem Akademi.

TDK. (2020). Türk Dil Kurumu. 20.07.2020 tarihinde Sözlük: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı.